

החינוך והמנהל

מצוות הפרשה במשנתם של רבותינו 'החינוך' וה'מנחת חינוך'

בסייעתא דשמיא

גליון פ"ז | שנה ד' | חג השבועות - זמן מתן תורתנו תש"פ

עובדות ומעשיות, פלפול והלכה
סובבים והולכים סביב מצות השבוע
במשנתם של רבותינו החינוך והמנחת חינוך
מוגשים בשפה ברורה ונעימה

והשבוע סביב: מצוות תלמוד תורה (ה)

בקיצע'ר

תמצית המצוה דלוי מתוך ספר החינוך

מצות תלמוד תורה

המצוה: ללמוד חכמת התורה וללמדה. "כלומה כיצד נעשה המצוות ונשמור מהם שכלנו הקל ממנו, ולדעת גם כן משפטי התורה על כיוון האמת!"

המקור: בחומש דברים (ו, ז) מצוונו בוראנו: "ושנתם לבנך ודברת בם". ודרשו רבותינו (קידושין ל): "ושנתם - שיהיו דברי תורה מחודדים בפיך. שאם ישאלך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד!" ורבינו מורה ובא שפסוק ודרש זה הוא המקור לחיוב לימוד התורה והתמדה.

ונכפלה מצוה זו בעוד מספר מקומות בחומש דברים.

(כגון בפרק ה', פסוק א: "... ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם" וכן בפרק יא, פסוק ט: "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך...") וכן בפרק י"א פסוק יב: "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ד' א" שמור לעשות את כל דברי התורה הזאת"

ופשוט וברור שעל אף שמקורה הוא בפרשת ואחנך, עם כל זאת העת והזמן לעסוק בה, בחינוכה, במנחתה ובשאר מדורי השולחן הוא בחג השבועות. באשר בחג זה קייבנו מלכינו לעבודתו ונתן לנו את תורתו ללומדה, ללמדנה ולשמרה ולעשותה בשמחה ובשיון ומתוך רוחות הטוב והנפש.

הטעם: טעמה פשוט וברור. באשר רק אם נלמד היטב את חוקי האלוקים ותורתיו נדע כיצד להתנהג בחיינו האישיים, הציבוריים והכלליים לאורה של תורה וכרצון אבינו יוצרנו ורועינו שבשמים, למען נלך ונצעד בדרך החיים כהוגן וכמצופה מאיתנו.

מצוה זו נוהגת: בכל מקום ובכל זמן, לזכרים. ולא נלקבות (באשר "ולמדתם אותם את בניכם" כתיב בקרא (דברים יא, ט), ודרשו חז"ל (קידושין טז): "בניכם ולא בנותיכם!")

ספרי היסוד שנוסקים במצוה זו: במקומות מפורשים בש"ס ובפרט במסכת קידושין פרק ראשון. רמב"ם הלכות תלמוד תורה. וטור יורה דעה סימן רמ"ו. וכבר נודע הרה"ק הבעל התניא והשו"ע ז"ע כ'מרא דשמעתיה' בסוגיה זו ו'הלכות תלמוד תורה' דיליה שמבאר ופוסק בהלכות אלו באופן מופלא הינו ספר היסוד בהלכות אלו.

מיהיחודיות במצוה זו: מצוה זו תמידית היא ביותר! בכל יום, בכל רגע ובכל שעה! כאשר אף בשעת מיתה נתייבנו לעסוק בתורה בכל כוחנו. כאשר דרשו חז"ל את דברי הפסוק: "זאת התורה אדם כי ימות באוהל" שאף בשעת מיתה יש לעסוק ולשנות בדברי תורה בכל הכוח והיכולת.

עצה טובה קמ"ל: מודומה לאוחז בעט זה שבמצוה יסודית כל כך כמו זו שהיא מצות תלמוד תורה חובה עלינו להשאיר שורה זו של "עצה טובה קמ"ל" ריקה!

כאשר כל הפגוש גליון זה ולוקח הימנו עידוד וחיוק למצות לימוד התורה החביבה כל כך, ימלא לעצמו ב ע ז מ ו שורה זו בעצות ורעיונות האין אכן יהיו ימיו שלאחר חג השבועות תשע"ח שונים מימיו שזרתי החג, במילוי ימיו בתורה, בהתמדה, בהשקפה בתורה: "ארץ אשר עיני ד' אלוך בה מארצות שנה עד מארצות שנה"

כשאלו הם עצות:

בהצלחה רבה!

חדש ימינו קדם

שמחתי באומרים לי בית ד' נלך.

בשמחה רבה הננו מודים ומשבחים להש"ת על שהחיינו וקיימנו והגיענו לעת זאת לחזור ולהפוך את תורת רבותינו החינוך והמנחת חינוך בבתי הכנסיות והמדרשות.

עת הצילונה הש"ת יממת הדבר המתהלכת ושמונו בשמחה עלינוה בכל העולם כולו וביותר בארץ ישראל בה היה ניכר ביותר הפסוק הכתוב בתורה: "ארץ אשר עיני ד' אלוך בה מארצות שנה עד מארצות שנה"

ויהי רצון מלפניו שתפוסק המכה לגמרי ונוכל כל אחד להמשיך לעסוק בדברי תורה ברבים בע"פ ובכתב תדיר מתוך שמחת התורה ויגילתה!

רעיון מעשי כיצד נוכל להסתופף בצל הקודש גם בשנה זו?

לשבת נפלאה זו. והנה עתה, ימים ספורים לפני שבת קודש מודיעים להם שהשבת בצל הרבי מבוטלת.

נבוכים היו ביותר ועוגמת נפש רבה היתה להם מכך.

אך בחור אחד היה שהחליט בנפשו: "עבור עלי מה, אכן גופי ועצמותיי הגשמיים אינם יכולים לשהות בצל הקודש, אכן. אך מחשבתך, רעיוני ונשמתי יכולים הם להיות ספונים ואפופים תחת רוחו הטמירה והנהגות הקודש של הרבי שליט"א". לכן החליט בחבור נאמנה שהוא אינו משנה במאומה מכל ההכנות הרוחניות שקיבל על עצמו לקראת שבת ההסתופפות כאילו פניו כן מועדות לנסוע אל הצדיק.

אף בשבת קודש התחזק בחור זה, והתנהג בכל אורחותיו כאילו הוא נמצא בצל הקודש, כמה שעות הוגנות לפני תפילת קבלת שבת כבר התנווע על תלמודו כאילו הוא נמצא עתה במרכזה של בית המדרש ברלב"ח, ולא ביישיבה בתל אביב. תפילתו בהתלהבות היתה ובשמחה כבצל הצדיק, גם ב'פארטוגס' - השעות שלפנות בוקר כהכנה לתפילה, השתתף שעות רבות, כאילו הוא יושב, ובעל השמועה - הרבי הבית ישראל עומד לנגדו!

כה עברה עליו שבת נפלאה, מלאה בעבודת ד' ובסיפוק רוחני עמוק!

שמעו דבר ד' החרדים אל דברו. לשבת האחרת, כשהישיבה בתל אביב זכתה סוף סוף לעלות ירושלימה ולהסתופף בצל הצדיק, עברו כולם לקבלת שבת אצל הרבי, בגינת בחור זה אל הרבי, החזיק הרבי בידו, ונענעה בדביקות, בקוראיו אליו לפתע: "הרי היית עימנו זה עתה אך לפני כמה שבתות, בשבת פרשת תולדות. עימנו יחד היית!"

הבחור היה המום. אך ידע שהרבי דבריו אמת, אכן היה עם הרבי בשבת פרשת תולדות. הן כל הנהגותיו ואורחותיו בשבת זו היו זהים לחלוטין להנהגות שאותם ביצע בצל הרבי!

כעת בימים אלו, כולנו נמצאים במצבו של אותו בחור מסכן שהפסיד הזדמנות פז של שהייה בצל הרבי.

כל אחד חש תחושת החמצה והפסד, מלווה בחשש - איך יתנהל לו חג שבועות בבדידות, ללא הסתופפות בצל הקודש.

נלמד מבחור חכם זה, וננסה להיצמד בכל אורחותינו והליכותינו כאילו אנו נמצאים בצל הקודש.

נערך את התפילות בדיצה ובהתלהבות, נלמד את התורה הקדושה בהתמדה ובשמחה, ונשתדל לעלות מעלה מעלה בדרך העולה בית קל, ולקבל את התורה הקדושה מחדש בדיצה ובחודו!

ומאות לומדי תורה מתוך ברען אמיתי וקאך של תורה ופלפולה.

על כן בעת הזאת כשאנו שבים וחרדים אל בתי הכנסיות והמדרשות שומה עלינו הן הלוהות לאבינו שבשמים על כל הטוב אשר גמלונו בעצירת המגיפה ושיבת החיים למסלולם, אך בעיקר להעריך את הטוב אשר גמל עימנו בהעמדת בתי מוקדש מעט על תילם בכל מקום ומוקום, למען נוכל לעסוק ולהתעסק בהיותי דאבי ורבא, ולהזרו עליהם תדיר!

ב. לימוד התורה בחברותא. אפי' סוג לימוד זה לא היה יכול להתקיים במשך זמן רב פנים מול פנים, אלא רק דרך מכשירים דוממים המעבירים גלי קול הנקראים טלפונים. והיה ניכר חסרונו של לימוד זה על יחיד ויחיד ביותר. שהרי "או חברותא או מיתותא" גילינו חז"ל בהירותם, ועתה שעזרנו הש"ת יכולים אנו שוב ללמוד בחברותא, נוהג ונהגל אף בעבור זאת ביותר ונישא תפילה ובקשה שנצליח בלימוד התורה וישימחו לי חברי!"

ג. נקודה חשובה המתעוררת לנוכח המצב בהתמודדותנו בתקופת הקורונה התגלה בימים האחרונים, איך שכל ישראל בכל מקומות ומבשריה ומכל שכבות הגיל שיש ושמה לחזור אל בתי המדרש ומרכזי התורה כאשר אירת דוד מלכינו על כך ש"שמחתי באומרים לי בית ד' נלך" התגשם לנו עינינו ביותר.

כאשר צוברים, אברכים וילדי חמד התרגשו בדמע לחזור אל התלמודים בדיצה.

כאשר נדמה שעל תפילת בית המדרש אותה אנו זוכים לומר שוב ברוב רגש בסוף הלימוד, שם אנו מודים להש"ת ששם חלקינו בין יושבי בית המדרש ולא שם חלקינו בין יושבי קרנות שאנו משיכמים והם משיכמים, אלא ששם משיכמים לדברים בטלים, ואנו משיכמים לדברי תורה המתוקים!

יש להוסיף: 'שבתקופת הקורונה, כשהסורו ההגבלות והתקנות, היו הם רצים ואנו רצים, הם רצים לפארוקים ולחופי הים, ואילו אנו רצים אל בתי הכנסיות ובתי המדרשות בהשתוקקות וברגש עז!'

אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו ומה יפה ירושתינו!

מעשיה נאה קראתי פעם, והיא יפה לכל שעה, אך במיוחד לתקופה מורכבת זו, ולקראת חג השבועות בשנה זו - שנת תש"פ.

שכן נשתנה חג השבועות בשנה זו מכלל השנים כולם, שכן בעוד בכל השנים נוהגים הרבה לנסוע אל הצדיקים ומאורי הדור באוהלי החסידות ועולם הישיבות ולהסתופף בצילם, כאשר ידוע מאמרו של הרה"ק הבית אהרן מקרלין ז"ע שהתבטא על חשיבותו של חג זה באמרו: "ראש השנה א בולקאלע ארוף א בולקע אראפ, אבער שבועות איז דאך אויל הארץ!"

לאמור: בראש השנה שהוא יום הדין, ואנו כה מתפללים ומנצלים את היום הדק היטב, הרי סוף סוף הוא יום הדין על הגשמיות, אך חג השבועות הרי יום הדין על רוחניות הוא, ובודאי חובה עלינו לנצל יום זה לתפילה, בתורה, בעבודה ובכל העניינים כולם. לנצל את רגעי החג ודקותיו כראוי וכיאוות, ולפעול גזר דין לטובה בעמילות התורה ובעבודת ד'!

ולכן נוהגים בהרבה מחצרות הקודש ובהיכלי הישיבות לנסוע בחג השבועות להסתופף בצל הקודש וגדולי התורה, למען נצל כראוי יום זה וכהוגן.

אך השנה, שנת תש"פ, הרי שעל אף שמכת הקורונה על סף סיומה וכמעט וודאית, עם כל זאת הנגע לא סר לגמרי מעימנו, ובהרבה מקומות אין יכולים כולם להסתופף בצל הקודש כי אם קבוצות מסוימות, ויחסר לרבים מעימנו הנסיעה לצדיק או לישיבה לספוג את קדושת וטהרת החג אל קרבנו.

בודאי ישנם הרבה מבינינו הנבוכים בעקבות זאת. לאלו, הקשיבו למעשייה נאה:

בחי חיותו של מו"ר הרה"ק הבית ישראל מגור ז"ע, היה נוהג בחצר הקודש גור שבכל שבת היו מסתופפים בצילו ישיבה אחרת, מרשת הישיבות של חסידי גור, שבת אחת הסתופפה ישיבת גור שברושלים, השבת הבאה היתה שמורה לישיבה בתל אביב, וכן הלאה.

לקראת שבת אחת, פרשת תולדות, אשר היתה שמורה לישיבה בתל אביב לבוא ולהסתופף בצל הרבי, הודיעו לפתע ממעון קודשו של הרבי, שבשל קשיים לא צפויים לא יוכל הרבי לקבל בשבת זו את פני הבחורים מהישיבה בתל אביב, אלא ישארו הם על מקומם בתל אביב, ובשבת אחרת שלימיה!

מפח הנפש היה גדול. הן כה הרבה התכוננו הבחורים בהכנה רוחנית ונפשית לקראת ההסתופפות בצל הקודש. הן ימים ארוכים מחכים הם

הרהורי התקופה

הרהורים ותובנות ככלות תקופת הקורונה

חלק א' - תובנות הנוגעים ללימוד התורה

ההתמודדות בתקופה האחרונה עם נגיף הקורונה בודאי תירשם ע"י קורות העיתים בספרי ההיסטוריה כתקופה הרת גורל המלאה התמודדות משותפת וחלקיות.

תובנות רבות אפשר ללמוד ולהפיק נלקח וכמוסר השכל מתקופה מורכבת זו בכמה וכמה אנפי. הן מתהלכות הנוגף עצמו, היווצרותו, התפשטותו וכיוצא בזה. הן מכללי והזיהיות שנקטנו למולו כמח הצי האלקי ונשמרתם מאד לפנותיהם, אופן קבלתם ע"י בני אנוש והתגובות הרבות לנגיף. והן מתהלכות החיים בצל הנוגף בכללותו.

בסייעתא דשמיא ננסה לשלוח תובנות אלו ולשוטחם על גליון בגליונות הקורובים. לימוד התורה כולו במצות תלמוד תורה, התפשטותו וכיוצא בזה ולרגל חג השבועות הבעל"ט נתמקד בתובנות ובהרהורים הקשורים ומסייעים ללימוד התורה, התמדתה, חזיקה שמחתה ויגילתה.

א. לימוד התורה בדיבור חברים וברבים. מעולם לא ידענו להעריך כל כך את מעלת לימוד התורה בדיבור חברים וברבים. ימי סוף תקופת הקורונה. שכן בחודשים האחרונים בהם היינו סגורים מסוגרים בבית פנימה מכוון צייוו ורצונו של אלוהי העולם והארץ, ולא היינו יכולים לאחוז אפילו בדידות דלתותיהם של בתי הכנסיות והמדרשות, חשנו לפתע מה היה לנו כל הימים, וידענו פתאום להעריך את המובן מאלו כל השנים!

פתאום היכל מלא עם עשרות ומאות לומדים אינו מראה הבא מאלו ומראה תלמידי חכמים המפפלים על את זה בהלכה אינו דבר שכיו.

כאשר אף אם נסיונו למלא את מארגינו בלימוד התורה בתוך הבית שנהפך לבית מוקד מעט בימים האלו, הרי שאין הדברים מגיעים לכדי הישיבה בבית המדרש עם עשרות

המנחה

מתוך המנחת חינוך,
ערוך ומבואר בשפה השווה לכל נפש

מצות 'ברכת התורה' במשנת רבינו המנחת חינוך

מכיוון ודברי רבינו המנחת חינוך במצוה זו מועטים ביותר, וכנראה בשל כך שרבותיו הראשונים והאחרונים הרחיבו בה ביותר, ובפרט הרה"ק הבעל התניא ז"ע בשולחן ערוך שלו. אמרנו נביא הפעם את דברי רבינו החינוך בסדרו דיני ועיקר מצוה זו, לכל יחסר המזג, הרחבות והבקיאות.

א. מאימתי מתחיל האב ללמד את בנו תורה? משיתחיל לדבר! ומלמדו: "תורה ציווה לנו משה וגו'" והפנו ראשון של קריאת שמע שהיא: "שמע ישראל ד' אלוהינו ד' אחד. ואח"כ מלמדו פסוק פסוק מפרשיות התורה. עד שיהא בן שש או בן שבע שאז מוליכו למלמד התינוקות.

וכך כותב רבינו: "וראו לכל בן דעת שיתן ליבו שלא להכביד על הילד בלימוד בעודו רך האיברים ורך הלבב. עד שיגדל ויתחזק כוח ליבו ותוקף אבריו, ועצמותיו ימלאו מוח, ויכול לסבול גיעת הלימוד, ולא יקרנו חולי ההתעלפות בסביבת הגיעה רבה עליו. ואולם אחר התחזק כוחו ויאורו עיניו להבין לקול מוריו, אז ראוי וכשר הדבר, ומחויב להביא צוארו בעולה של תורה ולא ירפיהו ממנו אפילו כחוט השערה, ישקוהו תמיד מיין רקחה ויאכילהו מדבשה!"

ב. עד היכן (וכמה) חייב האדם ללמד את בנו תורה? אמרו חז"ל שצריך ללמדו לכל הפחות חמשה חומשי תורה. ומי שמוסיף ללמד את בנו כגון בולגון בן דן שלמדו אבי אביו מקרא, משה, תלמוד הלכות ואגדות תבוא עליו הברכה מפי עליון.

ג. לא לימוד אביו או אבי אביו החייבים בדבר, צריך ללמדו בעצמו כשהיה גדול ויכיר בדבר, שנאמר: "ולמדתם אותם" - שאתם חייבים ללמדו בעצמכם אם לא למדוכם.

האב והבן צריכים ללמוד, ואין בכדי סיפוקו של אב אלא כדי ללמד לאחד מהם, לימד הוא עצמו ומשום שהוא קודם לבנו. אולם אם בנו נבון ממנו ותלמודו ומתקיים בידו יותר ממנו, בן קודמו.

ד. חייב אדם ללמוד תורה כל ימיו עד מותו ממש. כמו שנאמר: "... ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבנך ולבני בנך!" כשהפליגו החכמים על דרך המוסר והתפנין ואמרו שאפילו בשעת מיתת עצמה חובה עלינו ללמוד תורה ולעסוק בה והסמיכוהו על הפסוק: "זאת התורה היא כי ימות באוהלה!"

ה. ואין תחילת דינו של האדם אחר המוות שלה על התורה. וכמו שדרשו חז"ל דכתיב: "פוטרי מים ראשית מדון" שהנונה שמי שפוטרי עצמו ממימיה של תורה, כשאין מים אלא תורה וכמו דכתיב: "הוי כל צמא לכו למים". הר' שראשית מדון' בבית דין של מעלה הוא על דבר זה.

ו. כל אחד חייב בתלמוד תורה! בין עני בין עשיר, בין בריא בין בעל יסורים. (ואמרו חז"ל: בעסק התורה יתראפול כל האיברים!) ואפילו עני ומחוז על הפתחים או בעל אשה ובנים - כולם חייבים לקבוע עיתים ביום ובלילה. שנאמר: "הגית בו יומם ולילה".

ואמרו חז"ל: "אל תאמר לכשאפנה אשנה, שמה לא תפנה!" ומוסיף רבינו במתיקות לשוננו: כי לא ידע האדם מה ילד יום, שעסקו של אדם מתחדש יום יום ומידח את האדם מידבר לדבר ומטרדה לטרדה ומצאו כל ימיו יוצאים בהלה, אם לא יתן פנאי על כל פנים וידחוק עצמו על העסק של תורה. וכל בעושה כן חפץ שיענין ומעבירין ממנו עולן אותו ומסירין מעליו טרדות העולם המבטלות, ומעבירין ממנו עולן של בריות, ושוכן בשמחה כל ימיו בעולם הזה, וטוב לו לעולם הבא, ואשרי המדבר לאוזן שומעת!"

אולם פטור בלא כלום או פס על אף שרבינו המנחת חינוך אכן אינו מאריך במצוה זו. אם על זאת מצאנו מרגלית יקרה במצוה ת"ל - מצות ברכת המזון. שם מאריך רבינו משה אורוות עיני ברכת התורה שקשורים המה בקשר חזק למצות תלמוד תורה.

א. בשו"ע (סימן מ"ו) מתחיל רבינו המחבר את הסימן במילים אלו: "ברכת התורה צריך להיזהר בה מאד!"

כשבגדר ברכת התורה נחלקו הפוסקים כבר בדורות הראשונים. כשהרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות בדברי הרמב"ם כותב כך: "נצטוונו להודות לשמו יתברך בכל עת שנקרא בתורה על הטובה הגדולה שעשה לנו בתנתו ותרונתו אלינו, והודיענו מעשיהם הרציים לפניו שבהם ננחל חיי העולם הבא! וכאשר נצטוונו בברכה אחר כל האכילה כן נצטוונו בזו... והעולה מזה שברכת התורה לפנייה מצות עשה מדאורייתא!"

ב. אולם הרמב"ם וכל מונהגו במצוותיו, ובהם גוף השמע שסבר

שהיא רק מדברג, וכן מוכיח השאגת אריה בשו"תו (סימן כ"ד). וראה משנה ברורה סימן מ"ז ס"א ק"א ש' שמביא כמה שיטות בדבר. וראה שם ס"ב ק"ב שמביא מדברי חז"ל בחיוב אמירת ברכת התורה וכוונתה עד למאד מאד בהירות מופלגת.

ג. ולהשיטה שהיא מדאורייתא, כוונת הדברים היא שמדאורייתא ראוי לכל בן ישראל לומר כמה מילות שבה על עצם תנית התורה, כל אחד כפי צחות לשונו ואמרי פיו. רק שחז"ל אתו וסדרוהו לב' וג' ברכות. ברכת 'לעסוק בדברי תורה', ברכת 'והערב נא' וברכת 'אשר בחר בנו'. כמו שסידרו את שאר הברכות. (ראה שם בדברי רבינו אות ג')

ד. נפסק בשו"ע סעיף י"ד: "נשים מברכות ברכת התורה! וראה שם בביאור הלכה שטיעם טעם החיוב בכך שיש הסוברים שחובה לברך הוא משום שחייבת ללמוד הדינים (ב"י ומג"א), ולפ"ז יכולה להוציא את הגברים המחויבים בברכות התורה. אמנם יש שסברו שאין זה טעם מספיק (ראה הלן לבדי רבינו המנחת חינוך) והטעם שמברכות הוא כמו שחילוק לברך על כל המצוות עשה שהזמן גרמא, שאע"פ שאין מחויבות בהם, מ"כ"מ אם רוצות לקיימו ולברך עליון הרשות בין (ראה סימן ז', סעיף ב'). ולפי טעם זה אינן יכולות להוציא בברכה את האנשים המחויבים מעיקר הדין בברכה.

ה. והנה רבינו המנחת חינוך בבואו להסביר אמאי נשים מברכות ברכת התורה. הרי הוא שולל את הטעם שזהו משום שצריכות ללמוד הדינים, שהרי "לא בתורת מצות לימוד התורה חייבים, רק שידעו הדינים שלהם!" היינו שצריכות ללמוד הדינים רק שלא יכשלו באיסורי תורה, לא משום שמקבלות שטר על עצם לימודם גרידא,

ועל כן כותב רבינו: "ואפשר כמו ברכת המזון שאינו מצווה לאכול, רק התורה ציוותה שאם יאכל - יברך והיא מצוות עשה. הכי נמי כתבה התורה: מי שלומד - אע"פ שאינו מחויב, מצווה עליו לברך!" היינו שברכת התורה אינה בגדר "ברכת המצוות", כי אם בגדר "ברכות השבח", שבהם מחויבים גם הנשים כמו מצות ברכת המזון. אולם ע"ז מצטוו רבינו: "אך על כל פנים הנוסח: 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו לעסוק בדברי תורה' צריך עיון. שהיה לא נצטוו בדבר"

וממשיך רבינו: "אך אפשר ד'אשר בחר בנו' דהוא שבה מחויבים כמו ברכת המזון. אך אשר קדשנו במצוותיו וציוונו וכו' אינם מברכים!" שהרי לא נצטוו. וא"כ למה הנשים מברכות ברכת התורה מאחר שלא נצטוו?

ע"כ מסיק רבינו כהטעם הב' בביה"ל לעיל, כך: "אך לדין רשות להם לברך בכל המצוות, אע"פ שאינם חייבים. והדברים עתיקים". היינו שמברכות ברכת התורה כשם שמברכים על שאר מצוות עשה שהזמן גרמא, אע"פ שאינם מחויבים בדבר.

ו. והנה כל המונים את וברותינו האחרונים בסוגית 'נשים בברכות התורה' מקטלגים את רבינו המנח"ח בכך שהוא סובר שטעם ברכת התורה הוא כנ"ל, שהוא רק רשות בידם, וכהטעם הב' בביה"ל. וע"כ לכאורה אין הנשים יכולות לברך את האנשים המחויבים בברכה מעיקר הדין.

ז. אמנם מה נעשה לאחותינו מאחר שרבינו המנחת חינוך לאחר מסקנתו בטעם הברכה כותב מפורש: "ולפי זה נשים ועבדים מוציאין את האנשים, כי חייבים מהתורה!" שלא כמסקנת הנ"ל.

אלא שיש לשים לב לקטע קודם. שכן כך כותב רבינו לפני זה: "עכ"פ ברכת השבח היא מצוות עשה. אע"פ שאינם חייבים בלימוד התורה, כמו ברכת המזון, וממשיך רבינו: "ולפ"ז נשים ועבדים מוציאין האנשים, כי חייבים מהן התורה!"

היינו שיש להסביר בדברי רבינו, בכך שאע"פ שהוא סובר שאכן טעם ברכת 'לעסוק בדברי תורה' אינו יכול להיות שהוא משום ברכת השבח כמו ברכת המזון, מאחר שלא נצטוו בדבר. מ"כ"מ טעם ברכת 'והערב נא' וכן ברכת 'אשר בחר בנו' נשאר נמקודם שברכת היא ברכת השבח, וכתונכם של הברכות בעצמם שהם ברכות השבח.

וא"כ י"ל שזהו פשר מסקנת דברי רבינו שהנשין יכולות להוציא את האנשים. בכך שזהו דוקא בברכות 'והערב נא' ו'אשר בחר' שבהם נתחייבו מהתורה כמו ברכת המזון. ע"כ יכולות להוציא את האנשים.

בל ברכת 'לעסוק בדברי תורה' שאינה ברכת השבח כי אם ברכת המצוה, וכל טעמן של הנשים שמברכות ברכה ספציפית זו, הוא כמו שמברכות על מ"ע שהזמן גרמא אחרות. לכך בברכה זו אינן יכולות להוציא את האנשים שמחויבים בהם מעיקר הדין.

אמנם בברכות האחרות שהן ברכת השבח יכולות להוציא את האנשים גם יכולות. וזהו פשר דברי רבינו שמדח' מסיק מלמסקנת הביה"ל, ומדח' שני כותב שהנשים יכולות להוציא את האנשים!

ובקשתינו שטוחה לפני קהל קוראים להעיר ולהאיר על חידוש זה בדברי רבינו, האם נכון הוא לדרכה של תורה. או שמא לא. באופנים המפורטים בפרטי הגליון. וכן לזמירי.

מה ביקש הרבי החדש לפני קבר אביו?

לפני סתימת הגולל.

היה זה ביום כ' סכלו תשמ"ב

החסידים היו שרויים בעצב ובאבילות. הן זה עתה הסתלק מעימם עטרת ראשם ותפארתם אשר אמרו בצילו יסתופפו ויונהגו עד ביאת משיח צדקינו, הלא הוא רבה ומנהיגה של עדת ראהמיסטריוקא הרה"ק רבי יוחנן (השני) מראהמיסטריוקא ז"ע.

הלוויה גדולה ומכובדת נערכה לו בהשתתפות אלפי חסידים, אוהדים ושלומי אמוני ישראל מירושלים ואף מסביב לה, כראוי וכיאות לרבה ומנהיגה של עדת חסידי ראהמיסטריוקא. במהלך ההלוויה נשמעו אמירות הקדיש מפי בניו הצדיקים שהוכתרו לאדמו"רים תחתיו, הלא המה כ"ק הרה"ק רבי ישראל מרדכי ז"ע אשר הוכתר להנהיג את העדה בארה"ק, ולהבדיל בין חיים לחיים הרה"צ רבי חיי יצחק שליט"א שהוכתר למלא מקום אביו בארה"ב, והוא עודו מנהיגות העדה ביד רמה על דרך התורה והחסידות.

מני אז התבלטו עוד יותר מידות השלום והענוה השרושים בחצר הקודש ראהמיסטריוקא אשר יורשה היא להם מזקנם ראש השושלת הרה"ק רבי יוחנן (הראשון) מראהמיסטריוקא ז"ע, צעיר בניו של המגיד מטשערנוביל ז"ע היה, שנולד לאחר שבעת אחיו הקדושים מסקווער, טאלנא, ועוד.

כאשר מסופר שלאחר פטירת אביהם הרה"ק מטשערנוביל ז"ע, נטל כל אחד ממשבעת בניו חלק אחד מהנהגותיו של אביהם הק'. האחד נטל את חלק הקדושה, השני את חלק היראה וכן הלאה.

בעת הזאת התבטא הרה"ק רבי יוחנן, שהיה כאמור, צעיר בניו כדברים האלו: "איך האב געוואלט נעמען דעם 'גורנישט'!"

לאמור: אני סברתי בדעתי ליקח את ה'כלום' - את מידת הענוה של אבי הקדוש ולנכסו לעצמי.

"אבער מיין ברודער רבי משה, האט מיר מקדים געווען און האט דאס גענומען"

- אך למזלי הקדימני אחי הרה"ק רבי משה מקרסיטשוב ז"ע ונטל מיד מידה נפלאה זו.

בשכך הפטיר רבי יוחנן: "האב איך גיזאגט, איך וועל נעמען דעם 'גורנישט' גורנישט!!!"

לאמור: "אטול אני את ה'כלום דכלום!"

באידיש זה שמך הרבה יותר טוב, 'גורנישט גורנישט'. אך משמעות הדברים שוה, שכן אמר הרה"ק רבי יוחנן לאחר פטירת אביו: 'אטול אני את מידת הצניעות, ואנחנו דענוה, ואנחנו בן מה הפקר!'

וכך נטל לו הרה"ק רבי יוחנן את מידת הגורנישט דגורנישט והנחילה לצאצאיו הקדושים באהבה וחביבות מיוחדת. כאשר אכן מידה זו היא עטרה לראשם של כל צדיקי בית ראהמיסטריוקא כאשר האמת, השלום והענוה אוהבים הם תדיר כל הימים!

ומני אז חוקקים המה אף על פני בתי כנסיותיהם ובכל דבר 'בנשיאות כ"ק מרגן האדמו"רים שליט"א' לאמור, שניהם אוהבים במלאכה, באהבה, בשמחה ובאחוה!

מנהג בית טשערנוביל, שכשמתלקת הרבי עטרת ראשם, אז לפני שמניחים את הנפטרי בקברו, כותבים חסידים קוילטאן, בהם הם מפרטים את שמותיהם ובקשותיהם ומביימים אותם בקבר הכרוי הטר, ומעליהם קוברים את הנפטרי.

אף בהלוויה גדולה זו התכוננו לעריכת מנהג זה, ובראשונה התכבד הרבי החדש הרה"ק רבי ישראל מרדכי לשלשל את פתקאותו עלי קבר. ואכן הרבי עשה כן בדורות.

חסיד דרין (טר... ושוטה...) השתחל במהרה אל הקבר וצד בידיו את הקוילטל שהרבי כתב זה עתה, סקקו היה לדעת את תוכנו ואת אשר מבקש הרבי מאביו זצ"ל שיהי עתה הסתלקו לבית עולמו, שיפעל בעבורו בשעה שהוא נוטל את כתר הנהגה ואת אדרת האדמו"רות. "מסתמא יבקש הוא לסיעתא דשמיא בהנהגה", סבר החסיד, שיש להדגיש שלא היו מעשייו שלמים באותה שעה שהרי אין יאות לטול פתקא שכתב הרבי באופן פרטי! אך את הנעשה אין להשיב. בפרט המוסר השכל עצום נלמד מאותו קוילטל, שכן לכשפתחו את הקוילטל מצאו כתוב בו איך הרבי מתחנן בו מעומק נפשו ומפנימיות ליבו כדברים האלו:

"שאזכה להרגיש נועם ומתיקות התורה!!!"

כך היה כתוב על הקוילטל של הרבי.

"שאזכה להרגיש נועם ומתיקות התורה!!!"

הא, ותו לא!

רק מתיקות התורה מבקש הרבי החדש!

לא המהגה ולא כתר!

מתיקות התורה, אותה אני מבקש!

'והערב נא ד' אלוהינו את דברי תורתך בפנינו...'

נשמח לשמוע תגובות, הערות והארות:

054-854-0678 בודאו ל: a4146577@gmail.com

כמו"כ ניתן לקבל את הגליון בקביעות ע"י שליחת בקשה לדוא"ל.

הגליון הבא יצא אי"ה

לקראת פרשת שלח הבע"ט

ברכת מזל טוב חמה ולבבית שגורה קדם ידידיו

הרה"ח רבי **משה יאיר הלר** שליט"א

לרגל הולדת בנו בכחו בשעט"מ

ולרגל שמחת פדיון הבן השתא סהכ במוצאי חה השבועות

יתן ד' ויכה לגדלו לתורה לחפה ולמעשים טובים

לעילוי נשמת

הרה"ח רבי **שלום דב שטיינברג** ז"ל

בן הרה"ח רבי **ביינימין** ז"ל

פעל והפעיל אתה ולתעודה

ובכשרותו הברוכים זכר אודות זיכה

נלב"ע ט"ו סיון תשס"ג

ת.נ.צ.ב.ה.